

OILAVIY MUNOSABATLARINI BARQARORLASHTIRISHDA AFILIATSIYA MOTIVINING AHAMIYATI

Samatova Sevara G'ayratovna - Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti katta o'qituvchisi

Annotasiya: Mazkur maqolada ota-ona va o'smir farzand munosabatlarini barqarorlashtirishda afiliatsiya motivining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari bo'yicha nazariy tadqiqotlar natijasi bilan tanishishingiz mumkin.

Tayanch tushunchalar: muloqot, motiv, afiliatsiya motivi, ehtiyoj, tarbiya, ustanovka, stereotip, munosabat

Аннотация: В данной статье вы сможете познакомиться с социально-психологическими особенностями мотива принадлежности в стабилизации детско-родительских отношений.

Основные понятия: воспитание, общение, мотив, мотив принадлежности, потребность, воспитание, установка, стереотип, отношение

Annotation: In this article, you can learn about the socio-psychological characteristics of the affiliation motive in stabilizing parent-adolescent relationships.

Basic concepts: communication, motive, affiliation motive, need, upbringing, institution, stereotype, attitude

Biz tadqiqotimizda ota-ona va o'smir farzand munosabatlarini barqarorlashtirishda afiliatsiya motivining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari nazariy jihatdan tadqiq qildik. Mazkur o'rganishlar davomida masala bo'yicha nazariy tamoyillar va konsepsilar ham mavjudligi aniqlandi. Affiliatsiya motivi - bu insonning ijtimoiy aloqalarni o'rnatish, guruhga qo'shilish, yaqin munosabatlarni rivojlantirish va boshqalar bilan hissiy jihatdan bog'lanishga bo'lgan ichki ehtiyojini ifodalovchi motivatsion jarayon ekan[1]. Ushbu motiv insonning ijtimoiylashuvida va emosional farovonligini ta'minlashda muhim rol o'ynar ekan.

Affiliatsiya motivini adabiyotlarda o'rganilishi bo'yicha quyidagicha manbalar aniqlandi. Jumladan, psixologiyada affiliatsiya motivi ko'plab tadqiqotlarda o'rganilgan bo'lib, u turli yondashuvlar orqali tushuntirilgan:

1. David Mak Klellandning motivatsiya nazariyasi. Bunda Mak Klelland motivatsiyani uch asosiy ehtiyoj orqali tushuntiradi: muvaffaqiyatga erishish, hokimiyat va affiliatsiya. Uning fikricha, affiliatsiya motiviga ega shaxslar odatda boshqalar bilan yaqin

munosabatlarni qadrlaydi, ijtimoiy aloqalarni barqaror saqlashga intiladi va ko'pincha qo'llab-quvvatlashni talab qiladi[2].

2. Maslou ehtiyojlar iyerarxiyasi. Mazkur konsepsiyada Abram Maslou o'z piramidasida ijtimoiy ehtiyojlarni (sevgi, do'stlik, tegishlilik hissi) asosiy psixologik ehtiyojlardan biri sifatida ko'rsatgan. Affiliatsiya motivi bu ierarxiyaning uchinchi darajasiga to'g'ri keladi va insonning xavfsizlik va fiziologik ehtiyojlari qondirilgandan keyin paydo bo'ladi.

3. Tilqud va Byronning biologik yondashuvi. Ushbu yondashuvda affiliatsiya motivining evolyutsion asoslari o'rganiladi. Olimlar odamlarning ijtimoiy aloqalarni rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojini omon qolish va reproduktiv muvaffaqiyatni ta'minlovchi omil sifatida ko'radi. Guruh bilan birga yashash xavfsizlikni oshirgan va resurslarni taqsimlashni osonlashtirgan.

4. Affiliatsiya motivi bo'yicha shaxsiylik psixologiyasi. Bu konsepsiyada affiliatsiya motivi shaxsning individuallik xususiyatlariga bog'liq. Ba'zi odamlar ijtimoiy aloqalarga ko'proq intilsa, boshqalar mustaqillikni afzal ko'rish mumkin. Affiliatsiya ehtiyojining intensivligi shaxsiy hayotiy tajribalarga va ijtimoiy muhitga bog'liq[9].

5. Affiliatsiya va stress. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, odamlar stress holatida ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni izlashadi. Affiliatsiya motivi stressni yengish strategiyalaridan biri sifatida qaraladi. Lazarus va Folkmanning stress nazariyasida ijtimoiy yordam stressni kamaytirishda muhim vosita sifatida ta'kidlanadi.

Affiliatsiya motivi ijtimoiy munosabatlarni mustahkamlaydi. Affiliatsiya motivi guruhlardagi dinamika, jamoaviy ish va ijtimoiy liderlikni tushunishda qo'llaniladi. Tarbiyaviy psixologiyada affiliatsiya motivi juda muhim psixologik mexanizm hisoblanadi. Bunda bolalarda ijtimoiy ehtiyojlarni rivojlantirish va ular uchun sog'lom ijtimoiy muhit yaratish uchun muhim.

Shunday qilib, affiliatsiya motivi odamlarning ijtimoiy xatti-harakatlarini va shaxsiy munosabatlarni tushunishda markaziy ahamiyatga ega ekan.

Masalani adabiyotlarda o'rganilishi affilatsiya motivi insonning boshqalarga yaqin bo'lish, ijobiy munosabatlarni o'rnatish va saqlash istagini ifodalaydi. Bu motiv oila muhitida o'zaro ishonchni shakllantiradi, emotsional yaqinlikni rivojlantiradi, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimini mustahkamlashga yordam beradi[3].

Tadqiqotimiz davomida ota-ona va o'smir farzand munosabatlarida affilatsiya motivining o'rnini ham o'rgandik. Bunda emotsional yaqinlikni oshirish masalashida, ya'ni affilatsiya motivi ota-ona va farzand o'rtasida emotsional yaqinlikni mustahkamlashga xizmat qilar ekan. Bu o'smirning o'zini xavfsiz his qilishida va ijtimoiy o'zini anglashida muhim rol o'ynar ekan[4].

Shuningdek munosabatlarda ochiqlikni ta'minlashi, ya'ni ota-onaning mehribon va qo'llab-quvvatlovchi munosabati o'smirning ichki dunyosini yaxshiroq tushunishiga imkon berar ekan. Affilatsiya motivining kuchayishi o'smirning ota-onasiga ishonchli munosabat bilan murojaat qilishiga sabab bo'lar ekan[5].

Konfliktlarni bartaraf etish husiyatini kasb etr ekan, ya'ni affilatsiya motivi ijtimoiy-psixologik moslashuvchanlikni oshirib, ota-ona va farzand o'rtasida yuzaga keladigan nizolarni yumshatishga yordam berar ekan[6].

Affiliatsiya motivi bo'yicha adabiyotlardagi tahlilarimiz uni oiladagi ijtimoiy muhitni barqarorligini ham ta'minlashi mumkinligini ham ko'rsatdi. Shunindek affiliatsiya motivini shakllanishi quyidagicha jihatlarni shakllantirar ekan[7]:

-hamkorlik muhitini yaratish: Ota-ona va o'smirning birgalikdagi faoliyatlari (masalan, oila tadbirlari, birgalikda muhim qarorlar qabul qilish) affilatsiya motivini kuchaytiradi;

-o'smirning shaxsiy chegaralarini hurmat qilish: Uning fikrlari va tanlovlariga hurmat bilan yondashish orqali, ota-ona uning mustaqilligini qo'llab-quvvatlashi mumkin;

- kommunikatsiyani rivojlantirish: To'g'ri muloqot usullarini qo'llash va emotsional ehtiyojlarga e'tibor qaratish muhim;

- jamoaviy ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimi: Ijtimoiy guruhlar yoki dasturlar orqali ota-ona va o'smir bir-birlarini yaxshiroq tushunishga o'rganishi mumkin ekan.

Biz tadqiqotimiz davomida affiliatsiya motivining ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini ham o'rgandik va uning quyidagicha jihatlarni aniqladik[8]:

-empatiya: O'smirning ichki hissiyotlarini tushunish va ularga javob berish orqali munosabatlar yanada mustahkamlanadi.

-rag'batlantirish: Farzandning muvaffaqiyatlarini qo'llab-quvvatlash va motivatsiya berish, ijobiy munosabatlar asosini tashkil etadi.

-ishonch va qabul qilish: Ota-onaning o'z farzandiga ishonchi va qabul qilishi, o'smirning affilatsiya motivini rivojlantirishga yordam beradi.

Demak yuqoridagi nazariy va amaliy tahlillar asosida xulosa qiladigan bo'lsak ota-ona va o'smir farzand munosabatlarini barqarorlashtirishda afiliatsiya motivining ijtimoiy-psixologik xususiyatlarini kengroq tadqiq qilishimizni ko'rsatmoqda

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Norqulova N.T. "Affiliatsiya motivi - talabalar ma'naviy qiyofasini shakllantiruvchi ijtimoiy-psixologik omil" Psixol. F.f.d. (PhD) dis. – T.: O‘zMU, 2016. – 351 b.

2. Юрковская С.С. Формирование мотивации аффилиации и мотивации достижения у студентов в процессе обучения иностранному языку: Дис. канд. пед. наук.- Калининград: КГУ, 2004.- 169 с.

3. S.G'. Samatova. Affiliatsiya motivi ijtimoiy-psixologik kategoriya sifatida. Ilmiy-nazariy va metodik jurnal. ISSN 2992-9024 (online) 2024, № 8 B.448-454

4. Jabborov X.X. "O'smirda milliy tarbiya shakllanishining psixologik qonuniyatlari". Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. VOLUME 2 | ISSUE 1 ISSN 2181-1784 Scientific Journal Impact Factor. SJIF 2021: 5.423.

5. Жабборов Хазрат Хусенович. Психологические особенности идеологического влияния "массовой культуры" на человеческий разум. СОЦИАЛЬНЫЙ ПСИХОЛОГ журнал для психологов. Основан в 2000 году в Ярославль. 2016 №2 (32). -С. 56-66.

6. Жабборов Хазрат Хусенович. The influence of psychological protective mechanisms in the formation of the ideological immunity in adolescents. European journal of psychological research vol. 4 No.1, 2017 ISSN 2057-4794.

7. Jabborov X.X.. Ёшларда миллий тарбия шаклланишининг психологик қонуниятлари. Oriental renaissance: innovative, educational, natural and social sciences scientific journal. VOLUME 2 | ISSUE 1 ISSN 2181-1784 Scientific Journal Impact Factor. SJIF 2021: 5.423. <https://doi.org/10.24412/2181-1784-2022-1-209-219>.

8. Jabborov Kh.Kh.. The study of the problem of national education by eastern thinkers. International Journal of Pedagogics (ISSN – 2771-2281) VOLUME 03 ISSUE 02 Pages: 14-20 SJIF IMPACT FACTOR (2021: 5. 705) (2022: 5. 705) (2023: 6. 676) OCLC – 1121105677/ Online Link:- <http://theusajournals.com/index.php/ijp/article/view/765>

9. Khazrat H. Jabborov. PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FACTORS IN IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION International Journal of Mechanical Engineering. ISSN: 0974-5823. Vol. 7 No. 2 February, 2022 –B 1838-1843.